
Polgári jogi szekció

Témaszám: 18

Jelige: valore

Tartalomjegyzék

Bevezetés	4-5.oldal
1. Mediáció és más vitarendezési eljárások	
1.1 Különbség más vitarendezési eljárásoktól	6.oldal
1.2 A mediáció előnyei	6.oldal
1.3 A mediáció módszerei	7. oldal
1.4 Mediáció típusai, közvetítői alkalmasság	7.oldal
1.4.1. A mediáció lehetséges területei	7.oldal
1.4.2. Vajon minden konfliktus alkalmas a mediációra?	8.oldal
2. Mediáció az EU tagállamaiban	
2.1 Mediáció jogi fejlődése	8.oldal
2.2.Vajon melyek azok a sikertényezők, amelyek külföldön már beváltak?	9.oldal
2.2.1 Idő és költség	9.oldal
2.2.2 Mediáció intézményi integrációja	9.oldal
2.3 Közvetítést engedélyező törvény	10.oldal
2.4 Az érdekelt csoportok	10.oldal
2.5 Információ csere hiánya	10.oldal
3. Az EU közvetítésről szóló irányelve (2008/52/EC)	
3.1 Kitekintés	10.oldal
3.2 Alkalmazási köre	11.oldal
3.3 Minőségbiztosítás	11.oldal
3.4 Bíróság és a mediáció	12.oldal
3.5 Végrehajhatóság	12.oldal
3.6 Titoktartási kötelezettség	13. oldal
3.7 Elévülés felfüggesztése	13. oldal
3.8 Következtetések	13.oldal
4. Az alternatív vitarendezési módszerek magyarországi szabályozása	
4.1 Választott bírósági eljárás	14.oldal
4.2 Sport Állandó Választottbíróóság	15.oldal
4.3 Mediáció	16.oldal
4.4 Mediáció az egészségügyben	16.oldal
4.5 Közvetítés gyermekvédelmi ügyekben	16.oldal
4.6 Békéltető Testület eljárása	17.oldal
4.6.1 Fogyasztóvédelem	17.oldal
4.6.2 Munkaügyi terület	17.oldal
5. Mediáció magyarországi szabályozása	
5.1 Ki lehet közvetítő?	18.oldal
5.2 Közvetítői eljárás lefolytatása	19.oldal
5.2.1 A közvetítő felkérése	19.oldal
5.2.2Az eljárás megindulása	20.oldal
5.2.3 Képviselő a közvetítés során	20.oldal
5.2.4 Az eljárás lefolytatása	20.oldal

5.2.5 Az eljárás befejezése	20.oldal
5.3 Közvetítő díjazása	21.oldal
5.4 Minőségbiztosítás	22.oldal
5.4.1 Közvetítő titoktartási kötelezettsége	22.oldal
5.4.4 Összeférhetetlenség	22.oldal
5.5 Elévülés felfüggesztése	23.oldal
5.6 Végrehajthatóság	23.oldal
6. Bírósági közvetítés	
6.1 Közvetítői eljárás és a polgári per	23.oldal
6.2 Milyen ügyek rendezhetők bírósági közvetítői eljárással?	24.oldal
6.3 A bírósági közvetítői eljárás kimenetele	25.oldal
6.4 Ki lehet bírósági közvetítő?	25.oldal
6.5 A kijelölés időtartama	26.oldal
6.6 Mi a kötelező közvetítés?	26.oldal
7. Ösztönzés és szankcionálás	
7.1 Ösztönzés	27.oldal
7.2 Szankcionálás	27.oldal
8. Konklúzió	28.oldal
Felhasznált irodalom	30.oldal

A mediáció szerepe a polgári eljárásban

„Háromféle igazság van: az enyém, a tiéd, és a valóság.”¹

Ha a világban valóban többféle igazság létezik, akkor hogyan lehet különböző igazságtartalmak metszéspontját felfedezni ahhoz, hogy sikerüljön a mindennapok során, az egymással konfliktusba kerülő igazságok közötti egyensúlyt megtalálni? Melyek azok az eszközök, személyek, amelyek segítséget nyújthatnak ehhez a feladathoz? Hogyan segíthet ebben a mediáció vagy más vitarendezési eszköz? Egyáltalán miért van szükség a beavatkozásra?

Amikor két vagy több személy között bármilyen vita felmerül, többféle megoldási lehetőség is áll előttük:

1. Optimális esetben mindketten hajlanak a közöttük meglévő kapcsolat további fenntartására, így nem kívánják, hogy ezt bármilyen nézeteltérés tönkretegyje. Igyeksenek elkerülni a vitákat.
2. Ha nem sikerült elkerülni a konfliktust, de mindketten hajlanak a megegyezésre leülnek és közösen megbeszélik az ügyet.
3. Ha a felek már nem képesek közvetlenül megegyezni egymással, de még mindig hajlanak a békés megegyezésre, igénybe vehetik 3. külső személy segítségét, aki segít megoldást találni.
4. Utolsó békés megoldásként szakértői segítséget vehetnek igénybe- A döntőbíró nem dönti el: ki nyer, vagy ki veszít, csak meghatározza, szerinte mi lenne a legjobb megoldás.
5. Ha ezek egyike sem vezet eredményre, akkor már csak a bírósági per marad, ahol államilag finanszírozott és ellenőrzött döntéshozatali rendszer során, formalizált jogszabályok alapján a bíró dönti el, hogy az elé tárt bizonyítékok alapján melyik félnek van igaza és rájuk nézve kötelező döntést hoz.²

Mindebből azonnal megállapítható, hogy a vitarendezés lehet nagyon egyszerű, de ugyanakkor hosszú és terjedelmes folyamattá is válhat. A viták elkerülése és a felek közötti közvetlen tárgyalás a mindennapi élet velejárója. Nem is érzékeljük milyen gyakran élünk ezekkel a technikákkal, így nem igényelnek különösebb szabályozást.

¹ Winslade, J.- Monk. G.: Narrative mediation: A new approach to conflict resolution, Jossey-Bass Publishers, San Francisco, CA USA 2000 bevezető

² Kertész Tibor: Mediáció a gyakorlatban- módszertani kézikönyv gyakorló mediátorok számára 1. kötet: A mediáció dinamikája Budapest Partners Hungary Alapítvány 2009 30-31. oldal

Más a helyzet a mediációval, ahol már egy harmadik, kívülálló személy avatkozik bele a vitarendezés folyamatába. Ezen a ponton már szükség van szabályozási keretek meghatározására. A mediare latin eredetű szó, jelentése: közösen állni, egyeztetni, közvetíteni, békéltetni. A mediáció a polgári per alternatívájaként jelenik meg. A bírósági út helyett más lehetőséget kínál fel a viták rendezésére. Azaz a mediáció lehetővé teszi, hogy a felek maguk keressenek megoldást a közöttük fennálló konfliktus rendezésére, amihez az általuk választott harmadik, pártatlan személy segítséget nyújt. A mediátorral konzultáció során számba veszik a fennálló, a szituáció megoldásához szükséges nehézségeket, amely során mindkét résztvevő reagálhat a saját érdekeinek szem előtt tartásával, miközben meghallgatja a másik felet is. Végül az egyéni és kölcsönös érdekek méltánylásával jutnak el egy mindenkori számára előnyös megegyezéshez. Ha esetleg mégsem sikerül megállapodniuk, akkor sem veszítenek semmit, mert a bíróság fogja eldönteni a jogvitát.

A mediáció hosszú évszázadok óta, a világ minden részén megtalálható volt. Kezdetben a különféle törzsek vették igénybe az öregek tanácsait, akik békítő szerepet töltek be a népcsoport életében. A mediációs eljárás a 19. századra a diplomáciai élet velejárója lett. Elterjedté vált az a gyakorlat, hogy a nemzetközi konfliktusok megoldásához közvetítő segítségét veszik igénybe. (Például XII. Leó pápa közvetített Németország és Spanyolország között a Karolina szigetekkel kapcsolatban.) Az 1970-80-es években terjedt el a modern alternatív vitarendezés. (alternative dispute resolution)³

A mai diplomáciai tevékenység nagy része is közvetítés, mint például Kelet-Timorban a Balkánon, vagy a Közel-Keleten. A hatályos EK irányelvek a mediátort független, szakmai munkát végző szolgáltatóként határozzák meg.

A választottbíráskodás története szintén messzire nyúlik vissza. Már a Bibliában Salamon király történetéből vagy az egyiptomi mítoszok világából is megismerhető. A viták eldöntése egy a vitában álló felek által választott személy feladat volt az ókori Görögországban. Iustiniánus törvénykönyvében a választottbírói döntés már az ítélet erejével bírt.

A középkorban a császárok, pápa vagy egyes királyok is gyakran vállaltak döntőbírói szerepet, mert így bele tudtak avatkozni más államok ügyeibe, és egyúttal a saját érdekeiket érvényesíteni. Az ezt követő századok gazdasági, kereskedelmi fellendülése tovább fejlesztette a bíráskodás rendszerét. Majd a modern állam kialakulásával a világi hatalom vette át ezt a feladatot, akinek hatalmában állt a döntést kikényszeríteni. Így vált az igazságszolgáltatási funkció állami feladattá

³ Dr. Barinkai – Dr. Herczog – Lovas: Nemzetközi közvetítési gyakorlat, Dr. Barinkai – Dr. Bártfai – Dr. Dósa – Dr. Gulyás – Dr. Herczog – Dr. Horváth – Dr. Kutacs – Lovas – Dr. Molnár: A Mediáció. A közvetítési tevékenység, HVG-Orac Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest 2006, 64.old.

1. Mediáció és más vitarendezési eljárások

Mialatt a bíróság eljárása mérvadó, formalizált és cél-orientált, a mediáció rugalmas, önálló, szabad döntésen alapuló megközelítése a konfliktusnak, függetlenül azok jogi relevanciájától. Ennek fényében a közvetítés, mint alternatív vitarendezési mód jelenik meg a bírósági eljárással szemben.

A bírósági eljárások és a mediáció kapcsolatát figyelembe véve Dr Felix Steffek⁴ három csoportot különböztet meg:

1. magán közvetítés: teljesen független a bírói eljárástól, sőt gyakran későbbi bírósági eljárásra sem kerül sor.
2. bírósághoz csatolt közvetítés: bíróság kezdeményezi de, az eljárás a továbbiakban a bíróság beavatkozása nélkül zajlik
3. bírósági közvetítés: szorosan kapcsolódik a bírósági intézmény eszköz- és személyzetéhez.

1.1 Különbőség más vitarendezési eljárásoktól

A mediációt el kell határolni más hasonló típusú vitarendezési eljárásoktól, mint a választottbíró eljárása, ombudsman eljárása, egyeztetés. Úgy tudjuk ezeket az eljárásokat elválasztani egymástól, ha megvizsgáljuk a közvetítés jellegzetességeit: a felek önrendelkezési jogának nagyságát, önkéntességet, rugalmasságot, bírósági hatáskörben a mediátor hiányát. Például a választottbírónak vagy az ombudsmannak joga van –e legalább részben kötelező határozatot kiadni.

A békéltetőnek nagyobb a befolyása a végeredményre, mint a közvetítőnek, például azáltal, hogy bejelenti a (nem-kötelező) megegyezésen alapuló döntést. A közvetítő megpróbálja képessé tenni a feleket, hogy ők maguk oldják meg a problémát.

1.2 A mediáció előnyei

A mediáció célja, hogy a felek megtalálják a megoldást a közöttük fennálló konfliktus rendezésére az általuk meghatározott módon, amely a jövőben is fenntartható lesz. Egy olyan konstruktív eljárás keretében, amely egyúttal magába foglalja a társadalmi fejlődést is a felekben rejlő személyes problémamegoldó potenciál által. A fő mozgatóerő az önkéntesség és a végeredmény területén történő megújulásra törekvés, ami magában hordozza az anyagi igazságosság érvényesülését. Ezáltal a végkifejlet mindkét fél számára előnyös lesz, de legalábbis elkerülhető, hogy a közvetítés végén rosszabb helyzetben legyenek, mint előtte. Továbbá a közvetítés költséghatékonyabb és gyorsabb vitarendezést eredményez más módszerekénél. Így a felek, azért is dönthetnek a mediáció mellett, mert arra számítanak, hogy gyorsabb és olcsóbb eredményt érnek el, mint a bírósági eljárással. További indok, lehet,

⁴ Klaus J. Hopt – Felix Steffek: Mediation – principles and regulation in comparative perspective Oxford, Oxford University Press 2013

hogy a felek szeretnék megőrizni a közöttük meglévő jó viszonyt például hosszú távú kereskedelmi kapcsolatok esetén. Ugyanakkor azt is figyelembe kell venni, hogy minden eset egyedi elbírálást igényel és ehhez azt a vitarendezési mechanizmust kell választani, ami annak a legjobban megfelel.

A mediációban magában rejlő erősségeken túl, a kifelé ható impulzusokat sem szabad figyelmen kívül hagyni. A mediáció képes enyhíteni az igazságszolgáltatásra nehezedő súlyos terheken és csökkenti a költségeket, ami hozzájárul a Kincstár részbeni tehermentesítéséhez.

A jövő kihívása a törvényhozás számára, mind Európában, mind Magyarországon az, hogy létrehozzanak a jogi viták kezelésére szolgáló differenciált vitarendezési mechanizmusokat. Ez azzal jár, hogy a törvényhozónak fel kell ismernie saját felelősségét a társadalom tagjainak egymás közötti és állammal szembeni konfliktusainak megoldásában.

1.3 A mediáció módszerei

A mediáció egyik nagy előnye a rugalmasság, amely lehetővé teszi, hogy személyre szabottan folytatódjon le a közvetítői eljárás az egyén igényeihez és a konfliktus természetéhez igazodva. Más megközelítést igényel egy családi vita rendezése, mint a gazdasági társaság és részvényese közötti konfliktus feloldása. Ezért a törvényhozók általában tartózkodnak attól, hogy szigorúan szabályozzák a közvetítés módszereit, és elegendő eljárási szabadságot adnak a konkrét konfliktus megoldásához.

A közvetítő által betöltött szerepből kiindulva két nagy csoportot lehet megkülönböztetni:

- a facilitatív (könnyítő) mediáció során a közvetítő saját magát korlátozza. Nem ajánl fel a feleknek megoldási javaslatot, hanem hagyja, hogy azok saját maguk a kommunikációjuk során találjanak rá a potenciális végeredményre
- értékelő közvetítés során a közvetítő konkrét megoldási javaslatot terjeszt elő, akár jogi tanácsot is adhat

Annak eldöntése, hogy melyik opció felel meg leginkább az adott konfliktusnak, a feleknek vagy a közvetítőnek, csak ők maguk dönthetik el.

1.4 Mediáció típusai, közvetítői alkalmasság

1.4.1. A mediáció lehetséges területei

Napjainkban a mediáció nagyon sokféle területen megtalálható. Története során először családjogi és munkaügyi területen alkalmazták. Mára azonban, köszönhetően a rugalmas, idő- és költségghatékony természetének a legkülönbözőbb területeken is elterjedt. A szabadalmi és védjegy viták során, adóügyi konfliktusokban, e-kereskedelem területén. Ezzel párhuzamosan a modern konfliktusmegoldás a holisztikus megközelítést alkalmazza. A legkülönbözőbb válságkezelési mechanizmusok állnak rendelkezésre amely során fel kell mérni: konfliktus-szabályozás rendjét, hírnévre gyakorolt hatását, értékelni kell a hosszú távú következményeket, mekkora egy kapcsolat értéke, monetáris következmények felmérésére is sor kerülhet.

1.4.2 Vajon minden konfliktus alkalmas a mediációra?

Minden konfliktus egyedi. Amikor kiválasztjuk a megfelelő technikai megoldást a felek számára, akkor a különböző megoldási folyamatok jellegzetességeit is figyelembe kell venni, hiszen a bírósági eljárás vagy a választottbíróság eljárása, ombudsman eljárása vagy a mediáció során más-más szabályozás vonatkozik a titoktartási kötelezettségre, az eljárás hatására, kimenetelére, időtartamára, költségeire. Második lépésként meg kell vizsgálni vajon az adott konfliktus megoldására melyik vitarendezési mechanizmus lenne a legmegfelelőbb. Ehhez analizálni kell az alábbiakat:

- milyen a konfliktus természete
- van –e lehetőség a konszenzusos megoldásra
- mi a kívánt végeredmény és ehhez képest ésszerűen mit lehet elérni
- korábban próbálták –e megoldani a nézeteltérést és ennek mi volt az eredménye
- a különböző eljárások előrelátható költségei
- a konfliktus megoldása előreláthatóan mennyi időt vesz igénybe
- fontos a folyamatos kapcsolattartás a vitában álló felekkel
- feleknek a konfliktus megoldása felett mekkora az ellenőrzési lehetőségük
- milyen mértékben járultak hozzá a kommunikációs problémák a vita kialakulásához
- mekkora a felekben az akarat az érdekellentét feloldására

Ebből is kitűnik, mennyire szerteágazóan kell megvizsgálni egy problémát, mielőtt egyáltalán nekikezdenénk a megoldásának és sor kerülne bármely alternatív vitarendezési módszerre. A jól megválasztott eljárás nagyban hozzájárul egy későbbi sikeres megegyezés esélyéhez.

2. Mediáció az EU tagállamaiban

2.1 Mediáció jogi fejlődése

Európában több évszázada alkalmazzák a mediációs technikákat. Maga az intézményesített közvetítés azonban csak néhány évtizedre nyúlik vissza. Ezért a vitarendezési eljárás ezen formája napjainkban is fejlődik és alakul mindig a legújabb szabályozások által.

Egyes tagállamokban például az Egyesült Királyságban vagy Hollandiában a közvetítői eljárás hosszabb múltra tekint vissza, mint más államokban. Értékes tapasztalatokat lehet szerezni azáltal, ha megvizsgáljuk milyen tényezők járultak hozzá a mediáció intézményének sikeréhez.

Más tagállamokban például Németországban vagy Ausztriában csak nemrég jelent meg a közvetítői eljárás. Ők az összehasonlító kutatás és külföldi tanulmányutak szervezésével alakították ki a saját jogi szabályozásukat. A jelenlegi szabályozás a széleskörű, intenzív koordináció irányába mutat. Ez az erős szabályozási dinamika jelenik meg a közvetítéstről szóló EU irányelvben is. Az irányelvre számos tagállam nem csak a határon átnyúló közvetítésre vonatkozó jogszabályi háttér megteremtésével reagált, hanem megreformálta a tisztán nemzeti szabályozást is. Így tett Németország, Olaszország, Franciaország és Magyarország is.

2.2 Vajon melyek azok a sikertényezők, amelyek külföldön már beváltak?

2.2.1 Idő és költség

A közvetítésben hatalmas előnyök rejlenek, ha a vita megoldására fordított időt és költségeket vizsgáljuk. Az Egyesült Királyság Állami Számvevőszéke készített egy tanulmányt⁵ amelyben megvizsgálták a 2004-2006 közötti családi vitákkal kapcsolatos statisztikai adatokat és az ehhez kapcsolódó közvetítés költségeit. Ebből kiderült, hogy amíg átlagosan 752 fontba került a közvetítői eljárás addig a bírósági eljárás költsége majdnem a duplája 1682 font volt. Ezen kívül az elemzés azt is kimutatta, hogy a vizsgált esetekben a közvetítés időtartama átlagosan 110 nap volt, míg a bírósági eljárás során 435 napra volt szükség a döntéshozatalhoz.

2.2.2 Mediáció intézményi integrációja

Hagyományosan a legtöbb európai országban a konfliktus feloldás a bíróságokra tartozik. A bírósági eljárás nagyon fontos része a vitarendezésnek, de a jövő kihívása, hogy létrejöjjön egy olyan konfliktus kezelési intézményi mechanizmus, amely képes rá, hogy megtalálja azt a megoldást, ami leginkább alkalmas az egyedi vita rendezésére. Szükség van egy olyan struktúra kiépítésre, amely az egyes csatornákon (bíróság, közvetítés, választott bíróság, ombudsman eljárása) közötti választást megkönnyíti a felek számára még a folyamat elején, amikor arra a megállapításra jutnak, hogy a közöttük lévő kétoldalú tárgyalás nem vezet eredményre. Jó példa a mediáció intézményesítésére Hollandia, ahol a beérkező eseteket a bírák átvizsgálják és megállapítják, vajon azok alkalmasak –e a közvetítésre. Ennek érdekében a bírák továbbképzésen vettek részt, ahol megkapták az ehhez szükséges speciális információkat. A bíró átad egy rövid kérdőívet a polgári bírósági eljárás kezdetén a feleknek. Majd ezt a kérdésre adott válaszok alapján az úgynevezett közvetítés mutatók (mediation indicators) segítségével kiértékeli. Ezen mutatók segítségével a bíró el tudja dönteni, vajon sikeres lenne –e a közvetítés vagy inkább a bíróság eljárására van szükség, majd felajánlja a feleknek a megfelelő megoldást. Ha a bíró, úgy ítéli meg, hogy a vita alkalmas a közvetítésre javaslatot tesz a feleknek, hogy válasszák a mediációt.

2.3 Közvetítést engedélyező törvény

Az összehasonlításra alapuló kutatások során a közvetítés esetén is figyelembe kell venni a jogi kultúrák különbözőségeit és azok fejlődési szakaszait. Ettől függetlenül számos hasznot hajt ezen szabályok megismerése. Először is azért mert ezeket az előírásokat már kategorizálták, így megbízható keretet ad egy újonnan kiépülő szabályozásnak. Amikor a tagállam a hazai koordinációt készíti elő ezekre támaszkodva tudja meghatározni a fentebb már említett alapvető fontosságú kérdéseket: elévülésre, végrehajtásra, titoktartásra vonatkozó előírásokat.

Másodszor a közvetítés akkor is hasznos lehet, ha a jogalkotó szeretné elérni, hogy a közvetítés egyenrangú legyen más vitarendezési eljárásokkal, például a bírósági eljárással.

⁵ Legal Aid and Mediation for People Involved in Family Breakdown (2007)

Ilyenek azok az intézményi integrációt megvalósító szabályok, amelyek lehetővé teszik a differenciált belépési lehetőséget és az ügy átadást az egyik vitarendezési mechanizmusból a másikba.

2.4 Az érdekelt csoportok

Európa szerte számos kísérleti mediációs programot lehet találni, de sajnos sok érdekelt nem jut ezekhez hozzá információ hiányában, így nem is tudják kiválasztani a nekik megfelelőt. Itt érintett alatt nem csak a vitában érdekelt feleket kell érteni, hanem mindenki mást is, aki részt vesz a folyamatban, így a bírókat, ügyvédeket vagy a gazdasági társaságoknál működő jogi tanácsadókat. A közvetítés előnyeinek és hátrányainak megértéséhez ideális kiindulópont az EU közvetítói tevékenységéről szóló irányelve, de egyes tagállamokban ezen túlmutató tevékenységre is szükség van.

2.5 Információ csere hiánya

Néhány ország már praktikus tapasztalatokkal rendelkezik arról, hogyan lehet leküzdeni törvényhozói részről az információ hiányt és változtatni a meglévő konfliktuskezelési szisztémán. Például támogatni lehet az ügyvédeket az első órai mediáció költségei tekintetében, amely során segít a feleknek megvizsgálni valóban szükségük van-e a hosszadalmas bírósági procedúrára. Hosszú távon az államok törvényhozásának választ kell adnia arra a kérdésre, mennyiben támogatja a „hagyományos” bírósági infrastruktúrát és mennyiben az „alternatív” vitarendezési eszközöket. Mint ahogy az Egyesült Királyság példája is mutatja, hosszabb távon kifizetődőbb lehet a közvetítés támogatása, mintha az állam csak kizárólag a bírósági működést finanszírozza.

3. Az EU közvetítésről szóló irányelve (2008/52/EC)

3.1 Kitekintés

Az Európai Unióban a 2008/52/EC direktívával vezette be az Európai Parlament a mediációt, amely polgári és kereskedelmi ügyekben keretet biztosít a határon átnyúló közvetítéshez. Az irányelv 2008 májusa óta hatályos és előírja, hogy az európai tagállamok (Dánia kivételével), hogyan vezessék be a szükséges törvényi, rendeleti és közigazgatási intézkedéseket.

A közvetítésről szóló irányelv a következő témaköröket fogja át:

- rendelet hatálya (1-3. cikk)
- mediáció minőségére vonatkozó szabályok (4. cikk)
- bíróságok és a közvetítés (5.cikk)
- a közvetítés eredményeképpen létrejött megállapodás végrehajthatósága (6.cikk)
- titoktartás (7.cikk)
- a mediáció hatása az elévülési határidőkre (8. cikk)

- mediációval kapcsolatos információk (9-10. cikk)

Az irányelv tükrözi, hogy az egyes tagállamokban eltérőek a szabályozások és, hogy a közvetítés, mint vitarendezési mechanizmus még mindig kialakulóban van. Néhány cikk tartalmaz olyan konkrét szabályokat, amelyeket a tagállamoknak át kell ültetniük a hazai jogalkalmazásukba. Ilyen a 6.cikkely, amely a közvetítés eredményeképpen létrejött megállapodás végrehajthatóságáról vagy a 7. cikkely a titoktartásról. A többi cikkellyel kapcsolatban inkább csak azt a kívánságot fogalmazza meg a Parlament, hogy kívánatos lenne, ha átkerülne a hazai jogalkalmazásba. Ilyen a 4-5. cikkely a minőségbiztosításról illetve a bíróságok és a közvetítés közötti kapcsolatáról.

Végezetül van néhány kérdés, amivel nem foglalkozik a rendelet: például a közvetítő felelősségével vagy a szakmai közvetítő szervezetekre vonatkozó szabályozással.

3.2 Alkalmazási köre

A direktíva három alkalmazási területet jelöl meg:

1. a 3. cikkelyben meghatározott közvetítés, amelyben úgy fogalmazza meg az intézményt, mint struktúrált folyamat, függetlenül a megnevezésétől vagy arra való hivatkozástól, amelyben a jogvitában álló két vagy több fél, önkéntes alapon maga kísérli meg a vitájuk rendezését közvetítő segítségével.

Összhangban a közvetítés funkcionális meghatározásával a közvetítés magába foglalja a kérdéses jogvitával kapcsolatos bármely bírósági eljárásért nem felelős bíró által végzett közvetítést. De nem foglalja magába a jogvitára vonatkozó bírósági eljárás során a megkeresett bíróság részéről a jogvita rendezésére tett kísérletet.

2. ezt az irányelvet csak polgári és kereskedelmi ügyekben kell alkalmazni, kivéve az olyan jogokat és kötelezettségeket, amelyekről a megfelelő alkalmazandó jogszabályok szerint a felek nem rendelkeztek. (2.cikk) ha például az alkalmazandó tagállami jog megköveteli a válás során a bírósági határozatot, és mint ilyen lehetővé teszi a magán autonómia területein, mint például a váláshoz kapcsolódó vagyoni természetű ügyek esetén, akkor csak az utóbbival foglalkozik az irányelv.
3. az irányelv csak a határokon átnyúló vitákra vonatkozik, azaz olyan vitákra, amelyben az egyik fél lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban keletkezik attól a naptól számítva:

- amikor a felek a vita felmerülését követően megállapodnak benne, hogy közvetítő útján rendezik a konfliktust
- a közvetítést elrendeli a bíróság
- közvetítés igénybevitelére vonatkozó jog keletkezik a nemzeti jog alapján
- 5.cikkely alapján a bíróság hívja fel a feleket a közvetítés igénybevitelére

Bár ez az irányelv csak a határon átnyúló vitákra vonatkozik, nem korlátozza a tagállamokat, hogy olyan törvényeket hozzanak, amelyek lefedik mind a határon átnyúló, mind a nemzeti közvetítői eljárásokat. Általánosságban elmondható, hogy az a szabályrendszer kívánatos, amely a nemzeti és nemzetközi közvetítést is lefedi, mivel ez elősegíti a tagállami eltérő szabályozások miatti könnyebb megértést, a közvetítés gyakorlatának egységes fejlődését és elkerülhető általa az önkényesen eltérő szabályozás.

3.3 Minőségbiztosítás

Valamennyi tagállam érdeke, hogy megfelelő minőségbiztosítási rendszert dolgozzon ki. Mégis megoszlanak a vélemények az egyes tagállamokban, hogy ez mennyiben kell az államnak és mennyiben a piacnak befolyásolnia. Ezért az irányelv bár meghatározza a közös célt – vagyis, hogy a tagállamok minden általuk megfelelőnek tartott eszközzel ösztönözzék az önkéntes magatartási kódexeknek a kidolgozását és az ehhez való csatlakozást - de nem ír elő konkrét intézkedéseket az egyes tagállamok számára.⁶

3.4 Bíróság és a mediáció

Az 5.cikkely foglalkozik a bírósági eljárás és a mediáció közötti kapcsolattal Ennek alapján a bíróság felhívhatja a feleket a közvetítés igénybevételére a jogvita rendezése érdekében. De az irányelv azt már nem írja elő, hogyan hajtsák végre a bíróságok a közvetítői tevékenységüket. Elsőbbséget biztosít a felek önkéntességének és autonómiájának.

5.cikk (2) nem írja elő kifejezetten a tagállamoknak a közvetítés kötelező igénybevételét. Ösztönzi a közvetítés fejlesztését, de nem avatkozik bele a közvetítés igénybevételét kötelezővé, lehetővé tevő vagy azt szankcionáló hazai jogszabályi rendelkezésekbe, feltéve, hogy ezek nem akadályozzák a feleket az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférési joguk gyakorlásában. A tagállamok eltérő ösztönzőket és szankciókat alkalmaznak. Például Auszria családjogi ügyekben pénzügyi támogatást nyújt közvetítés igénybevétele esetén, Norvégiában a bíróság elrendeli, hogy a feleknek először meg kell próbálniuk mediátor segítségével megoldani a vitájukat. Szankciókra is találunk példát az Egyesült Királyságban, ahol vagyoni szankciót alkalmaznak, ha a felek „jó indok” nélkül elutasítják a közvetítést.

3.5 Végrehajthatóság

A közvetítés eredményeképpen létrejött megállapodások esetén nagyobb az esélye a sikeres teljesítésnek, mint a bíróság döntése esetén. A mediáció a felek autonómiája helyett egy harmadik fél általi mértékadó szabályozáson alapul. Ez azt jelenti, hogy a fél csak egyetérthet vele, ha valóban szeretné a megállapodást, ezért is nagyobb a teljesítések aránya. Továbbá a mediációs intézmények esetén a felek inkább hajlandóak figyelembe venni az egyességgel járó költségvonzatot. De mégis szükséges, hogy felek elérjenek egy végrehajtható alkuhoz különösen akkor, ha a vállalt kötelezettség a jövőbe mutat vagy a felek egyedi pénzügyi, érzelmi szükségleteit elégíti ki. A 6. cikk alapján a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a felek vagy a felek bármelyike a többi fél kifejezett beleegyezésével kérhesse, hogy a közvetítés eredményeképpen létrejött írásbeli megállapodás tartalmát nyilvánítsák végrehajthatóvá. Az ilyen megállapodás tartalmát végrehajthatóvá kell nyilvánítani, kivéve, ha a megegyezés tartalma a megállapodás szerinti tagállam jogába ütközik, vagy ha annak a tagállamnak a joga nem rendelkezik végrehajthatóságról. Az irányelv lehetőséget ad a választásra a tagállam számára az illetékes intézmény (bíróság vagy más illetékes hatóság) és a forma (ítélet, határozat, közokirat) tekintetében. Ezen kívül az általános szabályokat kell alkalmazni a határon átnyúló és a nemzeti végrehajthatóságra. Ha a közvetítés során

⁶ Jó példa erre a European Code of Conduct for Mediators

elfogadott megállapodás mégis bíróságra kerül, akkor érvényesíthetők a nemzeti szabályok és a 2001/44/EC rendelet 58. cikke. Ha a közvetítés során létrejött megállapodást közokirat rögzíti, akkor a nemzeti szabályokat és az 57. cikket kell alkalmazni.

3.6 Titoktartási kötelezettség

A közvetítés sikerének kulcsa, hogy a résztvevő felek minden a megbeszélésen elhangzott információt bizalmasan kezelnek. Ahhoz, hogy a közvetítő megtalálja a megfelelő megoldást szüksége van olyan intim adatokra is, amit a felek nem szívesen osztanának meg a nyilvánossággal, valamint érthetően azt is szeretnék elkerülni, hogy ezeket a tényeket egy esetleges későbbi bírósági vagy választott bírósági eljárásban felhasználják ellenük. A 7. cikk előírása szerint a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy sem a közvetítők, sem a közvetítői eljárásban részt vevő személyek nem kötelezhetők rá, hogy bizonyítékot szolgáltatassanak polgári, kereskedelmi bíróság vagy választott bírósági eljárásban olyan információkról, amelyek a közvetítői eljárás során vagy azzal kapcsolatban merültek fel. Nem lehet alkalmazni ezt a kitétel:

- ha a felek ettől eltérően állapodtak meg
- közrend érdekében
- ha a végrehajtáshoz vagy érvényesítéshez szükséges a nyilvánosságra hozatal

A tagállamoknak jogukban áll ettől eltérő intézkedést hozna, ha szigorúbban kívánják védeni a közvetítői eljárás bizalmas jellegét. Ilyen intézkedés lehet például az a szabályozás, ami meghatározza, hogy a felek mikor és hogyan tehetnek tanúvallomást.

3.7 Elévülés felfüggesztése

A 8. cikkely megköveteli a tagállamoktól, hogy biztosítsák, a jogvitát közvetítéssel rendezni kívánó feleket ne akadályozza az elévülési időszaknak a közvetítés alatt történő lejárta a jogvitához kapcsolódó bírósági eljárás vagy választott bírászkodás kezdeményezésében. Ezért hasonlóan a titoktartási szabályokhoz, olyan jogi környezetet kell teremteni ahol a felek nem szenvednek hátrányt, ha igénybe veszik a közvetítői eljárást.

3.8 Következtetések

Jelenleg a mediáció nem képes elérni a benne rejlő potenciált, ezért az érintett csoportok (bírák, ügyvédek, felek) sokszor információ hiányában nem tudnak ideális döntést hozni. Annak érdekében, hogy ez az információ deficit csökkenjen, az irányelv előírja a tagállamoknak, hogy minden rendelkezésükre álló eszközzel ösztönözzék, hogy a közvélemény számára - különösen az interneten - hozzáférhetőek legyenek a közvetítők és a közvetítői szolgáltatást végző szervezetek elérhetőségére vonatkozó információk. Ezen kívül a Parlament a Bizottságot is felkéri, hogy 2016-ig készítsen el egy beszámolót az irányelv alkalmazásáról és arról, milyen hatást fejtett ki az egyes tagállamokban.

Az irányelv a közvetítés fogalmát határozza meg, ami tipikusan a mediáció. A Bizottság azonban nem csak a mediációt, hanem az alternatív vitarendezést preferálja, mégsem említi a többi vitarendezési módszert.

Ezen kívül nem szabályozza az egyes fórumok közötti koordinációt sem, és azt se határozza meg hogyan kapcsolódjanak az irányelv hatálya alá eső vitarendezési módszerek a bírói úthoz. Csak azt említi, hogy a tagállamoknak biztosítaniuk kell a bírósági út igénybevételének lehetőségét. Arról nem szól, hogyan lehet kiküszöbölni a párhuzamos eljárásokat, ha egy végrehajtható határozat ellenére pert indítanak egy másik tagállamban.⁷

4. Az alternatív vitarendezési módszerek magyarországi szabályozása

Magyarországon a felek a vitás ügyeik rendezése érdekében fordulhatnak bírósághoz, választott bírósághoz vagy közvetítőhöz. Az erről szóló 2002.évi LV. törvény jelenleg nem teszi kötelezővé a feleknek, közvetítő igénybe vételét a közöttük fennálló konfliktus rendezése érdekében. A magyar jogrendszer törvényi szinten szabályozza az alternatív vitarendezési módjait, amelyek a következők:

4.1 Választott bírósági eljárás

A választott bíróság eljárását az 1994.évi LXXI. törvény szabályozza. Az 1985-ös ENSZ mintatörvény (UNCITRAL) átvételével párhuzamosan ugyanabban a törvényben került szabályozásra a belföldi választott bíraskodás is. A választott bíróság a rendes bíróság pótlására szolgál. Magyar Gyéza megfogalmazása szerint: „Az állam ugyan fogalmánál fogva gyakorolja a magánjogi viszonyok körül is a bírói hatalmat, de ott, ahol ez a közérdeket nem érinti, mégis megengedi, hogy a felek a polgári bíraskodást azzal pótolják.”⁸ Ahhoz, hogy az állam átengedje a bírói hatalmat törvényben meghatározott feltételeknek kell teljesülnie. A törvény csak három feltétel együttes megléte esetén engedi meg a választott bíraskodást.

Vbt. 3.§ (1):

- a felek legalább egyike gazdasági tevékenységgel hivatásszerűen foglalkozó személy és a jogvita ezzel a tevékenységgel kapcsolatos. A törvény indoklása szerint a gazdasági tevékenységet a lehető legtágabban kell értelmezni, mint ahogyan a személy kifejezést is. A választott bírósági eljárás ezen feltétel hiányában is kiköthető, ha ezt a törvény megengedi.(PTK 3:92 §)
- ha a felek az eljárás tárgyáról szabadon rendelkezhetnek: a választott bíraskodás kiköthetőségének feltétele az eljárás alá vont jogok és kötelezettségek feletti rendelkezési jog megléte, azaz a felek az anyagi jog szabályai szerint szabadon rendelkezhetnek az eljárás tárgyáról.

⁷ Gyekiczky Tamás: A mediációról, mint a polgári és kereskedelmi jogviták bíróságon kívüli rendezésének lehetőségéről: az Európai Unió mediációs irányelve a német és a magyar polgári eljárásjog tükrében Jogösszehasonlító tanulmány Budapest Gondolat Kiadó 2010 46.oldal

⁸ Magyar Gyéza: Magyar polgári perjog. 2.kiadás Budapest, 1924. 731.oldal

- ha a választottbírói eljárást a választottbírói szerződésben kikötötték: ebben az esetben a felek kivonják a jogvitájukat a rendes bírászkodás alól és egy általuk választott bíróság döntésének vetik alá. Ez a megállapodás lehet egy önálló választottbírói szerződés (compromissum) vagy a felek anyagi jogviszonyát rendező más szerződésben foglalt kikötés, illetve záradék.

Nincs helye választottbírói eljárásnak, ha a törvény azt kizárja, azaz:

- személyi állapottal kapcsolatos perekben
- közigazgatási perekben
- sajtó-helyreigazítási eljárásban
- munkaviszonyból származó perekben
- szövetkezeti tagsági viszonyból származó perekben
- fizetési meghagyásos eljárásban (Vbt. 4.§)

Nincs helye választottbírói eljárásnak a nemperes eljárásokban és az olyan ügyekben, amelyre nézve külön törvény zárja ki a választottbírói eljárást.

A választottbíró a felek meghatalmazásából nyeri a bírói hatalmát ellentétben az állami bírótól, akinek közjogi felhatalmazása az államtól ered. Mivel a választott bíró közhatalmi jogosítványokat gyakorol a törvény meghatározza azokat a minimális feltételeket, amelyekkel a választottbírónak rendelkeznie kell, pontosabban szólva negatív módon szabályozza a feltételeket. Nem lehet választottbíró:

- aki 24.életévét nem töltötte be
- akit jogerős bírói ítélet a közügyektől eltiltott
- akit a bíróság jogerősen gondnokság alá helyezett
- akit a bíróság jogerősen végrehajtandó szabadságvesztésre ítélt, amíg a büntetett előlethez fűződő hátrányok alól nem mentesül (Vbt. 12.§)

A választottbíró a felektől független, pártatlan személy. A törvény azt is kihangsúlyozza, hogy a bíró nem képviselője a feleknek. Eljárása során a felektől nem fogadhat el utasítást. Erről és a titoktartási kötelezettségükről a megválasztásuk vagy kijelölésük alkalmával kötelesek írásbeli nyilatkozatot tenni. (Vbt. 11.§)

4.2 Sport Állandó Választottbírói

A 2004. évi I. törvény alapján a Sport Állandó Választottbírói a Magyar Olimpiai Bizottság keretén belül önállóan, független módon működik, a sporttal kapcsolatos jogviták rendezése érdekében.

Elnökét és legalább tizenöt tagját a Magyar Olimpiai Bizottság Elnöksége négy évre választja meg a jogi szakvizsgával és legalább öt év joggyakorlattal rendelkező, a sport területén tapasztalatokkal rendelkező jogászok közül.

A Sport Állandó Választottbírói tagjai függetlenek, a Magyar Olimpiai Bizottság által nem utasíthatók. Tagja nem lehet a Magyar Olimpiai Bizottság tisztségviselője. A Sport Állandó Választottbírói eljárási szabályzatát maga állapítja meg. A szabályzat hatálybalépéséhez a Magyar Olimpiai Bizottság Elnökének előzetes jóváhagyása szükséges.

4.3 Mediáció

A 2002.évi LV törvény szabályozza Magyarországon a közvetítői tevékenység működését. A közvetítés olyan sajátos permegelőző, konfliktuskezelő, vitarendező eljárás, melynek célja a vitában érdekelt felek kölcsönös megegyezése alapján - a vitában nem érintett, harmadik személy (közvetítő) bevonása mellett - a felek közötti vita rendezésének megoldását tartalmazó írásbeli megállapodás létrehozása. A közvetítő feladata, hogy a közvetítés során pártatlanul közreműködjön a felek közötti vitát lezáró megállapodás létrehozásában.

Közvetítői eljárásra akkor van lehetőség, ha abban a felek kölcsönösen megállapodnak és azt a törvény nem zárja ki. Nincs helye közvetítői eljárásnak pl. apaság megállapítása iránti ügyekben, gondnokság alá helyezéssel kapcsolatos ügyekben, közigazgatási ügyekben vagy végrehajtási ügyekben. A közvetítői eljárásban létrejött megállapodás nem érinti a feleknek azt a jogát, hogy a vitás ügyben igényüket bírósági vagy választottbírósi eljárás keretében érvényesítsék.

A közvetítőt a közvetítői tevékenysége során szerzett tényekkel és adatokkal összefüggésben titoktartási kötelezettség terheli. A közvetítő tevékenységéért díjazásra és költségtérítésre tarthat igényt, melynek összegében a közvetítő és a felek szabadon állapodnak meg.

4.4 Mediáció az egészségügyben

A 2000. CXVI. törvény szabályozza az egészségügyi közvetítői eljárást. A közvetítői eljárás célja, hogy elősegítse az egészségügyi szolgáltató és a beteg között a szolgáltatás nyújtásával összefüggésben keletkezett jogvita peren kívüli egyezséggel történő rendezését, a felek jogainak gyors és hatékony érvényesítését.

A közvetítői eljárás lefolytatását kérheti a beteg, a beteg halála esetén annak közeli hozzátartozója vagy örököse és a szolgáltató. Egészségügyi szolgáltatónak minősül - a tulajdoni formától és fenntartótól függetlenül - minden, egészségügyi szolgáltatás nyújtására és az egészségügyi államigazgatási szerv által kiadott működési engedély alapján jogosult egyéni egészségügyi vállalkozó, jogi személy vagy jogi személyiség nélküli szervezet. A kérelmet a beteg lakóhelyéhez vagy az igénybe vett egészségügyi szolgáltatás helyéhez legközelebb eső területi igazságügyi szakértői kamaránál kell előterjeszteni. A szolgáltatónak a betegek számára jól látható helyen kell kifüggeszteni a területi igazságügyi szakértői kamarák jegyzékét, feltüntetve azok székhelyét és postacímét.

4.5 Közvetítés gyermekvédelmi ügyekben

Ezzel a területtel egymás mellett több jogszabály is foglalkozik. Egyrészt a 149/1997 Kormányrendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról, a 2002.évi LV. törvény a közvetítői eljárásról és az PTK családjogi könyvében. Akkor kerülhet sor közvetítésre, ha a szülők vagy más jogosultak nem tudnak megegyezni a gyermekkel való kapcsolattartás módjáról, idejéről. A kapcsolatügyeleti mediáció annyiban tér el a hagyományos mediációtól, hogy itt a mediátornak elsősorban a gyermek érdekeit előtérbe helyeznie.

4.6 Békéltető Testület eljárása

4.6.1 Fogyasztóvédelem

A békéltető testületek alapvető intézményi és eljárási szabályairól a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV törvény rendelkezik. A békéltető testület a gazdasági kamarák mellett működik, de eljárásában független testület. Tagjait egyenlő arányban a gazdasági kamarák és a fogyasztói érdekek képviselőit ellátó társadalmi szervezetek delegáltjai alkotják.

Döntéseiben nem befolyásolható egyéb szervezetek által, így a testületi tagok pártatlanul, részrehajlás nélkül dönthetnek.

A békéltető testület a fogyasztó és a gazdálkodó szervezet közötti fogyasztói jogvita esetén kísérli meg egyezség létrehozását. A békéltetést a fogyasztó csak, mint magánszemély kezdeményezheti.

Ha nem jön létre egyezség a vitát a Békéltető Testület határozatával dönti el. A Testület határozata nem érinti a fogyasztónak azt a jogát, hogy igényét bírósági úton érvényesítse.

Az eljárás gyorsaságát a fogyasztóvédelemről szóló törvényben meghatározott rövid határidők biztosítják.

A testület hatáskörébe tartozik:

- az áruk és szolgáltatások minőségével, biztonságosságával,
- a termékfelelősségi szabályok alkalmazásával, a szerződések megkötésével,
- teljesítésével kapcsolatos fogyasztói jogviták bírósági úton kívül történő rendezése.

A testület hatáskörébe nem tartoznak bele azok az ügyek, amit a törvény más szerv hatáskörébe utal.

Az eljárás megindításának feltétele, hogy a fogyasztó a gazdálkodó szervezettel közvetlenül kísérelje meg a vita rendezését. A rendezés sikertelensége esetén adható be kérelem a Testülethez.

4.6.2 Munkaügyi terület

A Munkaügyi Közvetítői és Döntőbírói Szolgálatot (MKDSZ) a 1005/1996. Kormány határozat hozta létre.

A Szolgálat három területen látja el a tevékenységét :

- közreműködik a munkaügyi viták hatékony rendezésében, a konfliktusok lehető leggyorsabb megoldásában,
- a munkahelyi és az ágazati, illetve ágazatközi szociális béke megőrzésében
- a munkaügyi kapcsolatok kultúrájának fejlesztésében.

Akkor lehet igénybe venni a szolgáltatását amikor :

- kollektív munkaügyi vita esetén, még nem került sor peres eljárásra, demonstrációra, sztrájkra,
- sztrájk előtti egyeztetés során
- kollektív szerződés megalkotásakor, módosításakor,
- döntőbíráskodást igénylő esetekben,
- bármely más esetben, ha munkaügyi kapcsolatok színvonalát emelni szeretnék.

Ha a felek közvetítést vagy döntőbíráskodást igényelnek a felkérést a vitában álló feleknek - a munkáltató és a szakszervezetek vagy üzemi tanácsok - egyező akaratuk kinyilvánításának írásba foglalásával írásban kell eljuttatni az MKDSZ igazgatójának. Tanácsadást - hasonló módon - bármely fél kérhet.

Amennyiben a Szolgálat igazgatójának tudomására jut egy lehetséges konfliktus, illetve már kialakult egy munkaügyi vita, akkor köteles a vitában álló feleknek felajánlani a Szolgálat segítségét a vita rendezésében.

A vitában állók kérhetik a Szolgálattól, hogy ajánljon közvetítőt, illetve döntőbíró, vagy együttesen válasszanak a listán szereplők közül.

5. Mediáció magyarországi szabályozása

Magyarországon a többéves előkészítő munka után született meg az első mediációról szóló szabályozás a 2002. évi LV. törvény, ami 2003. március 17-én lépett hatályba. A törvény-néhány kivételtől eltekintve minden személyi és vagyoni joggal kapcsolatos jogvitában lehetővé teszi a közvetítői eljárást, de nem írja elő kötelezettséggént illetve nem szabja a perindítás előfeltételéül. (Kttv. 1.§) A jogalkotó csak felkínálja annak lehetőségét, hogy a felek a bírósági eljárás mellőzésével jussanak konszenzusra, miközben igyekszik hozzájárulni egy új, hazai konfliktuskezelő kultúra létrejöttéhez.

A közvetítés fogalma a törvény meghatározása szerint egy sajátos permegelőző, konfliktuskezelő, vitarendező eljárás, amelynek célja a vitában érdekelt felek kölcsönös megegyezése alapján a vitában nem érintett, harmadik személy, a közvetítő bevonása mellett a felek közötti vita rendezésének megoldását tartalmazó írásbeli megállapodás létrehozása.

A 2002.évi LV. törvény által szabályozott közvetítői tevékenység körébe nem tartozik bele a külön törvényben szabályozott más közvetítői vagy békéltetői eljárás, továbbá a választottbírói eljárás során lefolytatandó közvetítés.

A közvetítői eljárás lefolytatására sor kerülhet vagyoni és személyi joggal kapcsolatos perekben, de van néhány eset, amelynek megoldása során nem lehet a mediációt igénybe venni.

Kizárt az eljárás lefolytatása:

- származási perekben
- szülői felügyelettel kapcsolatos perekben
- gondnoksággal kapcsolatos eljárásban
- végrehajtási perekben

A házassági perben ugyan megengedett a mediáció, de a házasság érvénytelenítéséhez vagy felbontásához a bíróság döntésére van szükség.

5.1 Ki lehet közvetítő?

Az a személy végezhet közvetítói tevékenységet, akit az igazságügyért felelős miniszter a közvetítói névjegyzékbe felvett. Közvetítói tevékenységet természetes és jogi személy végezhet.

E tevékenység folytatását a miniszter annak a természetes személynek engedélyezi aki:

- felsőfokú végzettséggel és a végzettség megszerzésétől számított, annak megfelelő legalább ötéves igazolt szakmai gyakorlattal rendelkezik,
- igazolja a miniszter rendeletében meghatározott közvetítói szakmai képzés elvégzését,
- büntetlen előéletű, és nem áll a közvetítói tevékenység folytatását kizáró foglalkozástól eltiltás hatálya alatt,
- nem áll cselekvőképességet érintő gondnokság vagy támogatott döntéshozatal hatálya alatt,
- nem áll fenn egyéb jogszabályban foglalt kizáró ok.

Az a jogi személy folytathatja amely:

- létesítő okiratában a közvetítói tevékenység feltüntetésre került
- van közvetítói tevékenység folytatására feljogosított tagja, vagy munkaviszony, továbbá munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony keretében ilyen személyt foglalkoztat, és ennek az alkalmazottnak közvetítói tevékenysége nem szünetel.

A mediáció során egy vagy több közvetítő is eljárhat. Az eljárást a feleknek írásban vagy elektronikus levélben kell kezdeményezniük. Az általuk felkért mediátornak 8 napon belül nyilatkoznia kell, hogy vállalja-e a megbízatást.

A közvetítő nem járhat el:

- valamelyik felet képviseli vagy valamelyik fél támogatója,
- a felek bármelyikének a Ptk. szerinti hozzátartozója,
- az őt foglalkoztató jogi személynek valamelyik féllel való viszonyában többségi befolyás áll fenn,
- a felek bármelyikével munkaviszonyban, munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban, továbbá tagsági viszonyban áll,
- az ügyben egyébként érdekelt, elfogult.

5.2 Közvetítói eljárás lefolytatása

5.2.1 A közvetítő felkérése

A felek közösen megállapodnak, ki legyen az a természetes vagy jogi személy, akit felkérnek a közvetítőként való eljárásra. A felkérést írásban, telefaxon vagy elektronikus levélben lehet kezdeményezni. Ha csak a felek egyike kezdeményezi a közvetítő felkérését, a mediátor később segítséget nyújthat abban, hogy a többi fél csatlakozzon a kezdeményezéshez. A felek - ha annak igénye felmerül - egyidejűleg több természetes személy vagy jogi személy felkérését is kezdeményezhetik. A közvetítő a felkérést összeférhetetlenség esetén köteles visszautasítani, egyéb akadályoztatás esetén pedig visszautasíthatja.

5.2.2 Az eljárás megindulása

Miután a közvetítő elfogadta a felkérést, meghívja a feleket az első megbeszélésre, ahol tájékoztatja őket a lehetőségekről. Ha a felek bármelyike ezen nem jelenik meg, az eljárás nem indul meg. Ha az első közvetítői megbeszélésen a felek továbbra is fenntartják a közvetítői eljárás lefolytatására vonatkozó igényüket, ezt a tényt a mindkét fél és a közvetítő aláírását is tartalmazó írásos nyilatkozatban rögzítik. A nyilatkozatban a felek és a közvetítő megállapodnak az eljárás során felmerülő költségek, díjak előlegezésének és megfizetésének módjáról, ideértve az elállás és megszüntetés eseteit is, továbbá a felek megállapodhatnak a személyüket terhelő titoktartási kötelezettségről és az általuk szükségesnek tartott egyéb kérdésekről. Ezen nyilatkozat aláírásával a közvetítői eljárás megindul. A közvetítői eljárás megindítása az elévülést megszakítja. A közvetítői eljárás megállapodással történő eredményes befejezése után az elévülésre a Ptk.-nak az elévülés megszakítására, a közvetítői eljárás eredménytelensége esetén a Ptk.-nak az elévülés nyugvására vonatkozó rendelkezéseiben foglaltak irányadóak.

5.2.3 Képviselőt a közvetítés során

Közvetítés során nélkülözhetetlen a felek személyes részvétele az eljárásban és meghallgatásuk. De mivel az alternatív vitarendezési eljárások során nem kötelező a jogi képviselőt, szabadon döntenek róla, kéri –e azt vagy sem. Megbízhatnak jogi képviselőt, aki részt vehet az eljárásban. Az ügyvéd az első közvetítői megbeszéléstől kezdődően részt vehet az eljárás folyamatában, ügyfelét jogi tanácsokkal és tájékoztatással láthatja el. Előzetesen megvizsgálhatja az ügyfele által kötendő egyezség tartalmát a tekintetben, hogy a jogszabályoknak megfelel-e.

5.2.4 Az eljárás lefolytatása

A közvetítő a feleket részletesen meghallgatja. Biztosítja, hogy a felek egyenlő elbánásban részesüljenek. A felek előadják az álláspontjukat, és bemutatják az azt alátámasztó iratokat. Az első közvetítői megbeszélést követő megbeszéléseken a feleknek személyesen is jelen kell lenniük. A felek megállapodásától függően a közvetítő a közvetítői eljárást a felek együttes jelenlétében vagy külön-külön tartott megbeszélések formájában egyaránt lefolytathatja. A közvetítő az egyik féltől kapott tájékoztatást közölheti a másik féllel annak érdekében, hogy a másik fél ennek figyelembevételével álláspontját kialakíthassa, előadhassa, kivéve, ha a tájékoztatást adó fél nyilatkozata szerint a tájékoztatás nem hozható a másik fél tudomására. Egy 2009-ben bevezetett rendelkezés alapján a közvetítői eljárás megindítása, lefolytatása és befejezése során nem szükséges a személyes megjelenés, ha a közvetítői eljárást videokonferencia alkalmazásával folytatják le.

5.2.5 Az eljárás befejezése

A közvetítői eljárás befejeződik:

- a megállapodás aláírásának napjával,
- azon a napon, amelyen az egyik fél közli a másik féllel és a közvetítővel, hogy a közvetítői eljárást befejezettnek tekinti,
- azon a napon, amelyen a felek egybehangzóan kijelentik a közvetítő előtt, hogy kéri a közvetítői eljárás befejezését, vagy

- a felek eltérő megállapodása hiányában a nyilatkozat aláírásának napjától számított négy hónap elteltével.

A közvetítő az így megkötött megállapodást írásba foglalja és átadja a feleknek. A megállapodást a közvetítő és az együttesen, személyesen jelen lévő felek aláírják. Ha a megállapodás írásba foglalása elmarad, a megállapodás teljesítése nem orvosolja a kötelező alakítások mellőzése miatti érvénytelenséget.

A közvetítői eljárásban létrejött megállapodás nem érinti a feleknek azt a jogát, hogy a vitás ügyben igényüket bírósági vagy választott-bírósági eljárás keretében érvényesítsék (Ktt. 36. § (1)) Ha törvény másként nem rendelkezik és a felek másként nem állapodtak meg, a közvetítői eljárás befejezését követően indult bírósági vagy választottbírói eljárásban a felek nem hivatkozhatnak a másik fél által, a vita lehetséges megoldásával összefüggésben a közvetítői eljárásban kifejtett álláspontra, javaslatra, és a másik félnek a közvetítői eljárásban tett elismerő, joglemondó nyilatkozatára [Ktt. 36. § (2))Mivel a bíróság előtti eljárásban a felek nem a közvetítői eljárásban létrejött megállapodás felülvizsgálatát kérik, hanem a vitás ügy rendezésének egy másik útját választják, így a bírósági eljárásban irreleváns annak bizonyítása, hogy a közvetítői eljárásban a felek a megállapodás létrehozása során milyen ígéreteket tettek egymásnak.

5.3 Közvetítő díjazása

Különböző eljárások során eltérő költségek terhelik e feleket. Bizonyos esetekben a felek szabadon állapodhatnak meg róla, de egyes eljárásokban jogszabály határozza meg. (pl. egészségügyi közvetítői eljárásban)

A mediációs eljárás során a közvetítő tevékenységéért díj jár és igényt tarthat a felmerült és igazolt költségei megtérítésére, továbbá a díj és költségek előlegezésére is.

Az egyes ügyekben felszámítandó díj összegében a természetes személy vagy jogi személy és a felek szabadon állapodnak meg.

Ha csak az egyik fél kezdeményezi a közvetítői eljárás lefolytatását és a közvetítő közreműködik abban, hogy a többi fél a kezdeményezéshez csatlakozzon, e közreműködésért ellenérték nem állapítható meg.

A közvetítő közvetítői díját és költségeit, továbbá a szakértő díját és költségeit a felek egymás között egyenlő arányban viselik, de ettől eltérően is megállapodhatnak. A közvetítői eljárás befejezésével egyidejűleg a közvetítőnek a felekkel el kell számolnia.

Ha az első közvetítői megbeszélésen a felek továbbra is változatlanul kérik a közvetítői eljárás lefolytatását, akkor ezt a tényt a mindkét fél és a közvetítő aláírását is tartalmazó írásos nyilatkozatban kell rögzíteni. A nyilatkozatban szerepelnie kell a felek és a közvetítő megállapodásának az eljárás során felmerülő költségekről, díjak előlegezésének és megfizetésének módjáról, az elállás és megszüntetés eseteiről.

Külön megállapodás hiányában a fél az eljárásban való részvételével felmerült költségeit (pl. utazás), valamint az általa meghallgatni kért személy költségeit maga viseli. A közvetítő közvetítői díját és költségeit, továbbá a szakértő díját és költségeit - eltérő megállapodás hiányában - a felek egymás között egyenlő arányban viselik.

Az első közvetítői megbeszélés díja nem haladhatja meg a jogi segítőre vonatkozó, a központi költségvetésről szóló törvényben megállapított óradíj egyszeri összegének és a megjelent felek számának szorzatát.

A közvetítói eljárás díjaként óradíj állapítható meg, amely nem haladhatja meg a jogi segítőre vonatkozó, a központi költségvetésről szóló törvényben megállapított óradíj és a felek számának szorzatát.

5.4 Minőségbiztosítás

5.4.1 Közvetítő titoktartási kötelezettsége

A közvetítőt - ha törvény másként nem rendelkezik - titoktartási kötelezettség terheli minden olyan tény és adatot illetően, amelyről a közvetítói tevékenységével összefüggésben szerzett tudomást.

A közvetítő titoktartási kötelezettsége a közvetítói tevékenység megszűnése után is fennáll. Egy esetlegesen később bekövetkezett perben a közvetítőként eljáró személy, illetve aki szakértőként vett részt a tanúvallomást megtagadhatja. (Pp. 170. § (1)).

5.4.2 Összeférhetlenség

A közvetítő nem járhat el, ha:

- valamelyik felet képviseli vagy valamelyik fél támogatója, a felek bármelyikének a Ptk. szerinti hozzátartozója,
- az őt foglalkoztató jogi személynek valamelyik féllel való viszonyában többségi befolyás áll fenn,
- a felek bármelyikével munkaviszonyban, munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban, továbbá tagsági viszonyban áll,
- az ügyben egyébként érdekelt, elfogult.

A közvetítő köteles a feleket tájékoztatni arról a tényről, ha a felek bármelyikét a felkérést megelőző öt éven belül képviselte, vagy ha a felek bármelyikével munkaviszonyban, munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban, továbbá tagsági viszonyban állt a felkérést megelőző öt éven belül. Ha a felek a tájékoztatás alapján másként nem állapodnak meg, az ügyben a közvetítő nem járhat el.

A felek ellenkező megállapodásának hiányában az a személy, aki közvetítőként, a felek képviselőjeként vagy szakértőként részt vett a közvetítói eljárásban, továbbá tevékenységét szüneteltető közvetítő, abban a jogvitában, amely a közvetítói eljárás tárgya volt, vagy az annak alapjául szolgáló vagy az azzal összefüggő szerződésből, egyéb jogviszonyból keletkezett, nem járhat el:

- választottbíróként,
- valamelyik fél képviselőjeként
- szakértőként

Ezen törvényi minimumkövetelményeken túl a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamra elvárja mediátortól, hogy:

- nem működhet közre, ha az a hivatásával nem egyeztethető össze, így különösen, ha közreműködését olyan jogügyletnek kéri, amely jogszabályba ütközik vagy jogszabály megkerülésére irányul
- fejlessze tudását, vegyen részt a megfelelő oktatásban, naprakészen ismerje a szakmára vonatkozó új jogszabályokat, irányelveket és irányadó gyakorlatot.

Mindezen előírások megszegése a mediátor felelősségre vonásával járhat, ami a mediáció felett felügyeletet gyakorló minisztert illeti meg. Ezen túlmenően a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara mediátorai kötelesek magukat alávetni a Közvetítők Európai Magatartási Kódexében foglalt szabályoknak.

5.5 Elévülés felfüggesztése

Az elévülést azért fontos szabályozni, mert a feleknek az az alapvető joga, hogy bírósághoz fordulhatnak, nem sérülhet azért, mert igénybe veszik a közvetítői eljárást. A közvetítői eljárás megindítása az elévülést megszakítja, azon a napon amikor a felek úgy döntenek, hogy igénybe veszik a mediátor segítségét vagy ha erről nem születik írásbeli megállapodás, azon a napon amikor az első közvetítői megbeszélés zajlik, amiről a közvetítő igazolást állít ki. A későbbiek folyamán ehhez képest kell megállapítani, hogy mikor fog újraindulni az elévülés. Azon a napon fog befejeződni a közvetítői eljárás amikor az egyik vagy mindkét fél illetve a mediátor bejelenti, hogy befejeződött. Azon időszakban, amíg zajlik a mediációs folyamat a bírósági eljárás felfüggesztésre kerül.

5.6 Végrehajthatóság

A közvetítői eljárásban létrejövő megállapodás nem ítélet, így nem is lehet ítéletszerű hatálya. A közvetítői tevékenységről szóló törvény a közvetítői eljárásban létrejött megállapodáshoz hatósági kényszert (végrehajthatóságot) nem kapcsol. A törvény előírja, hogy a közvetítői eljárásban az ügyben közvetítőként eljáró jogtanácsos, közjegyző, ügyvéd az eljárásban létrejött, írásba foglalt megállapodás alapján joghatás kiváltására alkalmas okiratot nem készíthet, és azt a közvetítőként az ügyben eljáró jogtanácsos, ügyvéd nem ellenjegyezheti. E rendelkezés oka, hogy előfordulhatnak olyan esetek, amelyben felmerülhet annak a gyanúja, miszerint a közvetítő érdekelt abban, hogy a megállapodás olyan tartalommal jöjjön létre, amely alkalmas az okiratkészítésre, ellenjegyzésre.

6. Bírósági közvetítés

6.1 Közvetítői eljárás és a polgári per

A mediáció és a bírósági eljárás között fennálló különbség leginkább az eljárási szabályok, célok, következmények közötti eltérésben mutatkozik meg.⁹ A bíró előtt zajló jogvita a jogi követelésekre korlátozódik, ezért a bíró nem biztos, hogy azt a konfliktust oldja meg, ami fennáll a felek között, hanem azt, amelyben a jogvita végül is testet öltött. Így ez a megoldás nem is lesz megfelelő. A külföldi tapasztalat (Spanyolország, Olaszország, Portugália) azt mutatja, hogy ezt maguk a bírák is érezhették, mert mediátort kértek fel az olyan jogvita rendezésére, ami egyébként bírósági hatáskörbe tartozott volna, még azelőtt, hogy a törvény legalizálta volna ezt a gyakorlatot. Ennek oka a békítés és a közvetítés közötti különbségben rejlik.¹⁰ A mediáció a vita jogon kívüli megoldása. A békítő személy erőteljesebben avatkozik be, a megkötendő egyezség reményében. Kevesebb megoldási lehetőséget vázol fel. Ha a békítés sikertelen a bíró eldönti a vitát.¹¹ Így a mediáció nem kiegészíti a bírósági eljárást, hanem egy alternatív technika.¹²

Magyarországon 2008 óta van lehetőség az átjárásra a polgári per és a közvetítői eljárás között. A bíróság a per bármely szakaszában megkísérelheti, hogy a felek a jogvitát vagy annak egy részét egyezséggel rendezzék. Ennek lehetőségéről tájékoztatja a természetes személy feleket. (Pp. 148.§ (1)-(4))

2012 júliusában teremtették meg a törvényi alapját a bírósági közvetítésnek, amelyet az ország bíróságain folyamatosan és fokozatosan vezettek be. A 2002. évi LV. törvényt azonban nem lehet automatikusan és közvetlenül a bírósági eljárásban alkalmazni.

A bírósági közvetítői eljárás igénybevételének számos előnye van:

- gyorsabb, rugalmasabb, mint a bírósági eljárás,
- a felek maguk találják meg problémájukra a megoldást,
- a megegyezés esetén mindkét fél nyer,
- az eljárás illetékmentes,
- a vitarendezés során nincs bizonyítási eljárás,
- a döntés a felek kezében marad,
- a felek illetékkedvezményben részesíthetők a megegyezésre tekintettel,
- a megegyezés a felek egymás iránti bizalmát növeli, az emberi kapcsolatokat javítja,
- amennyiben nem születik megállapodás, a bíróság dönt.

A közvetítői eljárásra a Polgári Perrendtartás szerinti illetékességi szabályok nem irányadóak. Annak lefolytatását bármely bíróságon kérhetik a felek, ahol bírósági közvetítő működik. Az kérheti a bírósági közvetítői eljárás lefolytatását, akinek peres /nemperes ügye indul, vagy már folyamatban van.

Három feltételnek együttesen kell teljesülnie ahhoz, hogy a közvetítői eljárás elindulhasson:

- A vitában álló felek között legyen peres vagy nemperes eljárás.
- A felek közösen terjesszenek elő írásban kérelmet a közvetítői eljárás megindítására.
- A kérelem egy olyan bíróságra érkezzon, amely bírósági közvetítői feladatokat is ellát.

⁹ Dr. Barnáné Dr. Muczer Erzsébet: A mediációról Magyar Jog 2000.évi 10.szám 600.oldal

¹⁰ Beatrice Gorchs: Discours de Synthèse Général. Mediation et conciliation dans differents systemes judiciaries européens, Petite Affiches, Actes de Colloque Numéro Special , 2005. november 9. 245. szám, 21.oldal

¹¹ Freddie Strasser-Paul Randolph: Mediáció – a konfliktusmegoldás lélektani aspektusai Fordította: Buda Júlia Budapest, Nyitott könyvműhely 2008

¹² Nagy Márta: Bírósági mediáció Szeged, Bába, 2011 130. oldal

6.2 Milyen ügyek rendezhetők bírósági közvetítói eljárással?

Családi jogi mediáció

peres eljárások

- házassági perek,
- szülői felügyelettel kapcsolatos perek,
- a házassági peren kívül érvényesített házassági vagyoni jogi igények esetén,
- gyermekelhelyezés és megváltoztatása,
- a bírósági hatáskörbe tartozó kapcsolattartás szabályozása iránti perek,
- gyermek – és törvényen alapuló egyéb tartás iránti perek (rokontartás, házastársi tartás).

nemperes eljárások

- külön élő szülők között a gyermek sorsát érintő kérdésekben: például lakóhely, iskola kijelölése,
- házastársi vagyoni közösség megszüntetése,
- jogellenes gyermekelviteli eljárás.

Korlátozottan alkalmazható a közvetítói eljárás a házassági perek esetén ahol mindig bírói ítélet szükséges. A bíróság döntése szükséges a házasság érvényességének, illetőleg létezésének vagy nemlétezésének megállapításához, továbbá a házasság érvénytelenítéséhez és a házasság felbontásához.

Polgári jogi mediáció

Szerződéses és szerződésen kívüli jogviták,

- kártérítés,
- szavatosság,
- birtokvédelem,
- szomszédjogok,
- Gazdálkodó szervezetek jogvitái.

Munkajogi mediáció

A munkáltató és a dolgozó között

- a munkabérrel,
- a munkaviszonnyal,
- a munkaszerződéssel kapcsolatos vitás kérdések.

Milyen ügyek nem rendezhetők bírósági közvetítói eljárással?

Kizárt a közvetítói eljárás alkalmazása az alábbi perekben:

- apaság- és származás megállapítása
- szülői felügyelet megszüntetése iránti perek
- gondnokság alá helyezése perek
- közigazgatási perek
- sajtó-helyreigazítási eljárás
- alkotmányjogi panasz alapján alkotmányellenessé nyilvánított jogszabály konkrét esetben történő alkalmazhatóságának visszamenőleges kizárására irányuló eljárás
- végrehajtási perek.

6.3 A bírósági közvetítói eljárás kimenetele

Amennyiben a feleknek sikerül megegyezniük, a megállapodásnak a jogvitával érintett rendelkezéseit a peres ügy bírósága jóváhagyhatja. E jóváhagyást a felek kérhetik a bíróságtól.

Ha a közvetítói eljárás során a feleknek nem sikerül megegyezniük, akkor a bíróság a peres eljárást folytatja, és dönt az ügyben.

6.4 Ki lehet bírósági közvetítő?

A bírósági közvetítő az Országos Bírósági Hivatal (a továbbiakban: OBH) elnöke által – a közvetítói szakmai képzésről és továbbképzésről szóló 63/2009. (XII. 17.) IRM rendeletben foglalt közvetítói szakmai képzés elvégzésének igazolását követően kijelölt bírósági titkár. A kijelölt bírósági titkár a bírósági közvetítéssel kapcsolatos tevékenysége során a bírósági közvetítő megjelölést használja.

6.5 A kijelölés időtartama

Bírósági közvetítő kijelölése határozatlan időre vagy legfeljebb 3 évig tartó határozott időre szólhat.¹³

6.6 Mi a kötelező közvetítés?

A 2014. március 15-től hatályos Ptk. Családjogi Könyve bevezette a kötelező közvetítés fogalmát. A kötelező közvetítés azt jelenti, hogy a ezekben a perekben a bíró kötelezheti a feleket, hogy kölcsönösen együttműködve forduljanak közvetítőhöz és vegyenek részt az első közvetítói megbeszélésen, ahol meghallgatják a közvetítő tájékoztatóját.¹⁴ A közvetítói eljárás megindulása és lefolytatása ilyenkor is a felek önkéntes döntésén múlik.

Kötelező közvetítés tárgykörébe tartozik a: szülői felügyeleti jog rendezése¹⁵ érdekében, a szülő-gyermek közötti kapcsolattartás és a gyermek harmadik személynél való elhelyezése körében, beleértve a határon átnyúló jogvitákat is.

Ha a bíróság közvetítésre kötelező, de nem fellebbezhető végzést hoz, ezzel egyidejűleg felfüggeszti a per tárgyalását. (Pp.152.§ (3)-(5)) Az eljárás folytatása után – a felek közös

¹³ Az Országos Bírósági Hivatal elnöke 20/2012. (XI. 23.) OBH utasítása a bírósági közvetítéssel kapcsolatos szabályzatáról

¹⁴ Az olaszországi gyakorlat nem bizonyult igazán sikeresnek. Ott a 2010.március 4. 28.számú kormányrendelet vezette be a kötelező mediációt a bírósághoz fordulás előtt az összes polgári pertípusban (kivéve a családi ügyeket). Viszont a kötelező mediáció költségei nagyon magasak és teljesen a feleket terheli. Ennek köszönhetően nem terjedt el nagymértékben az igénybevétele.

¹⁵ Franciaországban a mediációs irányelv átültetéséről szóló 2011.évi november 16. 2011-1540 sz. rendelet a szülői felügyelet gyakorlása iránti ügyekben a bíró a mediátorral való találkozásra kötelezheti a feleket. Statisztikai adatok szerint kettős idézés esetén a felek 60%-a együttesen jelenik meg a mediátor előtt és 84%-uk írásbeli megállapodást is köt. Azaz a per elején működik a leghatékonyabban a mediáció.

kérelmére – a bíróság jóváhagyhatja a közvetítői eljárásban kötött megállapodásukat, mint perbeli egyezséget és rendelkezik a peres illeték mérsékléséről. Amennyiben nem vezetett eredményre a közvetítés, a per folytatódik és a vitás kérdésekben a bíróság dönt.

A házasság felbontása iránti perekben a bíró – ha indokoltnak látja - ajánlhatja a feleknek, hogy menjenek el és próbáljanak megállapodni a vitás kérdésekben közvetítő segítségével. A közvetítői eljárás javasolható más polgári, gazdasági, munkaügyi perekben is, és a peres eljárás bármely szakaszában.

7. Ösztönzés és szankcionálás

Az eljárásjogi garanciáknak egyrészt a szankcionálásra, másrészt az ösztönzésre kell irányulniuk.

7.1 Ösztönzés

1. Bíróság számára ösztönzésként hat, ha a bírónak lehetősége van olyan előkészítő tárgyalást tartani, ahova megidézi a feleket, megbeszéli velük a közöttük fennálló vita körülményeit, megoldási javaslatokat vázol fel és egyúttal bátoríthatja őket a mediáció igénybevételére. Ez azért is hasznos, mert általa megismerhető a felek véleménye: tudnak –e arról az eshetőségről, hogy közvetítői eljárást lefolytatását is kérhetik, élnek –e ezzel az alternatívával vagy ragaszkodnak a bíróság eljárásához, ha elutasítják, miért teszik? Mindez a felek és a bíró számára is esélyt teremt a szituáció tisztázására és az érvek mérlegelésére.
2. PP. 148.§ (2) alapján a bíróságnak joga van tájékoztatni a feleket a közvetítői eljárás lényegéről, igénybevételének lehetőségéről, a szünetelés szabályairól. Ha a felek a közvetítői eljárás során megállapodást kötnek és azt meghatározott határidőn belül a bírósághoz egyezségként történő jóváhagyás végett benyújthatják majd a bíróság az eljárást folytatja
3. Országos Bírósági Hivatal elnökének 21/2012. (XI. 23.) OBH utasítása a bírák és egyes igazságügyi alkalmazottak által teljesített ügyelet és készenlét szabályairól szóló szabályzat rendelkezik arról, hogyan kell megszervezni a bíróságon belül az ügyeletet, amelynek különösen családjogi ügyekben lehet nagy jelentősége.
4. perköltségviselésre, illetékviselésre vonatkozó kedvezmények biztosítása történt meg a Közvetítői eljárásról szóló törvényben (30.§ (3)): mérsékelt illetékkedvezményben részesülnek azok, akik az első tárgyalás után közvetítői eljárásban vettek részt, egyezséget kötöttek, amit a bíróság jóváhagyott és az Illetéktörvényben (Itv. 58. §) A 2007/C 303/1 sz. Európai Unió Alapjogi Charta 47.cikke szerint:„Azoknak, akik nem rendelkeznek elégséges pénzeszközökkel, költségmentességet kell biztosítani, amennyiben az igazságszolgáltatás hatékony igénybevételéhez erre szükség van.” Ehhez kapcsolódik a 2007. évi CLI. törvény a jogi segítségnyújtásról és a 56/2007. (XII.22.) IRM. rendelet tárgyi költségfeljegyzési jogra és költségmentességre vonatkozó szabályai.

7.2 Szankcionálás

1. A lehetséges szankciók alkalmazásának előfeltétele, hogy a törvény meghatározza azoknak az ügýtípusoknak a körét, amelyekre vonatkozóan kizárt a mediáció (származási perekben, szülői felügyelettel kapcsolatos perekben, gondnoksággal kapcsolatos eljárásban, végrehajtási perekben). Ezekben az esetekben lehetetlen bármely szankció használata. Ezt követően differenciálni lehetne az ügyeket aszerint, hogy azok mennyire bonyolultak, ügy súlyára, jellegére tekintettel, a pénzkövetelés nagyságától függően, hogy a felek önkéntesen, kötelezően választható módon vagy kötelezően vehessék igénybe.
2. A kötelezően választható mediáció esetén a feleknek legyen indoklási kötelezettségük a visszautasításkor és a bíró az ügy összes körülményét figyelembe véve mérlegelési jogkörében eljárva dönthessen róla, az indokokat kellően megalapozottnak tartja –e. A nemzetközi gyakorlatban arra is van példa, hogy a mediáció elutasítását úgy értékeli, hogy valamelyik fél a másik felet indokolatlanul akadályozza a megfelelő joggyakorlásban és az eljárás ésszerű időn belül való befejezésében.¹⁶ Ugyanezt a Pp. 8.§ lehetne szabályozni.
3. Költségfizetéssel kapcsolatos hátrányt fogalmaz meg a Pp. 80.§ (1), mely szerint, ha a közvetítői eljárásban létrejött megállapodás ellenére a megállapodással rendezett jogvita tárgyában a megállapodást megkötő felek bármelyike a bírósághoz fordul, a pert indító fél a per eldöntésére való tekintet nélkül kötelezhető a perben felmerült valamennyi költség megfizetésére.
4. Pp. 8.§ (6) Ha a bíróság jogszabályban meghatározott esetben közvetítői eljárás igénybevételére kötelezi a feleket (továbbiakban: kötelező közvetítői eljárás) és a közvetítő felkérése vagy az első közvetítői megbeszélés megtartása a fél önhibából eredő mulasztása miatt hiúsul meg, a bíróság a felet pénzbírsággal sújtja. Az önhiba hiányát a mulasztó félnek kell valószínűsítene.”

8. Konklúzió

A mediációt rengeteg területen lehet alkalmazni: gazdasági, üzleti életben, válások során, családi konfliktusok kezelésében, egészségügyben, sport területén. Ezek nagyon különböző területek, mégis azért lehet őket egy csoportba sorolni, mert a mediáció ugyanazokat az alapelveket használva, a különböző krízisekre is megoldást nyújt. Ennek oka, hogy a közvetítés során konszenzus születik, amely minden fél igényét kielégíti, szemben a bírósági eljárással, ahol az egyik fél biztosan vesztes lesz, de jó esetben is csak kompromisszum születik. Ennek köszönhetően a mediációs eljárásban elfogadott megállapodást rendszerint betartják a felek. Miért is ne tennék, hiszen az ő közreműködésükkel jön létre és joggal érezhetik, mindketten nyertesek kerültek ki a nézeteltérésből.

Mégis a mediációval kapcsolatban nagy gond, hogy nem ismert ez a lehetőség. Az elmúlt években nagy előrelépés történt, a nagyközönséggel való megismertetés területén, de ez még mindig nem elegendő. Ha ma valakinek jogvitája támad az első gondolata az, hogy a bírósághoz fordul. Ezen a szemléleten csak hosszú idő alatt lehet változtatni. De ha abból

¹⁶ Halsey v Milton Keynes General NHS Trust (2004) Twisting arms: court referred and court linked mediation under judicial pressure, Ministry of Justice Research Series 1/07, May 2007, 14-15. oldal

indulunk ki, hogy az embereknek először a bíróság jut eszébe, akkor a bíróság közbeiktatásával lehetne a legjobban elterjeszteni a mediáció fogalmát, igénybevételének lehetőségeit.

Hollandiában a megoldást a mediációs ügyelet bevezetése jelentette. A tárgyaláson megjelenő felek a bíró tájékoztatását követően azonnal találkoznak a mediátorral, aki átkíséri őket a tárgyalóteremből a mediációs szobába.

Franciaországban a bírók havonta egyszer személyes meghallgatást tartanak, ahol tárgyaláson kívül eljárási jogi információkkal látják el a feleket (*mise en état*), így lehetőség nyílik a tájékoztatásra. De a tájékoztatással kapcsolatban más lehetőség is adott. Az idézéssel vagy attól függetlenül is lehet a feleknek tájékoztató levelet küldeni, hogy létezik másfajta megoldási lehetőség is: a mediáció. A tárgyalásra szóló idézéssel együtt kérdőívet is lehet küldeni, ami a felek visszaküldhetnek. A legeredményesebb módszernek az bizonyult, amikor a felek a tájékoztatót és a kérdőívet is kézhez kapták.¹⁷ Ez a módszer Magyarországon is megvalósítható lenne. Alkalmazásával a jogvitában érdekelt azonnal kapnának egy választási lehetőséget, aminek hatására nem biztos, hogy a bírói utat választanák.

Nagyon fontos az olyan jogszabályi környezet megteremtése, amelyben hatékonyan tud működni a mediációs eljárás, de legalább ennyire fontos, az is, hogy beivódjon a köztudatba és a hétköznapi élet részévé váljon, mert csak akkor fog valódi alternatívát jelenteni.

¹⁷ Bulletin d'Information de la Cour de Cassation: La Médiation, numero 4. Hors serie, Les editions des Journaux Officiels 4. oldal

Felhasznált irodalom:

- Barcy Magdolna- Szamos Erzsébet: „Mediare necesse est” – a mediáció technikái és társadalmi alkalmazása Budapest, Animula, 2002
- Barinkai Zsuzsanna - Sáriné Simkó Ágnes: A mediáció – a közvetítói tevékenység Budapest, HVG-ORAC 2004
- Dr. Barinkai - Dr. Herczog - Lovas: Nemzetközi közvetítói gyakorlat, Dr. Barinkai - Dr. Bártfai - Dr. Dósa - Dr. Gulyás - Dr. Herczog - Dr. Horváth - Dr. Kutacs - Lovas –Dr. Molnár: A Mediáció. A közvetítói tevékenység, Budapest, HVG-ORAC, 2006
- Bándi Gyula: A közvetítés (mediáció) jogi szabályozásának továbbfejlesztése, Jogtudományi Közlöny, 2000. január
- Bulletin d'Information de la Cour de Cassation: La Médiation, numero 4. Hors serie, Les editions des Journaux Officiels
- Fellegi Borbála: Handbook for facilitating peacemaking circles (társszerzők: Szegő Dóra, Davy Dhondt, Beate Ehret) Budapest, P-T Műhely 2013
- Freddie Strasser- Paul Randolph: Mediáció – a konfliktusmegoldás lélektani aspektusai Budapest, Nyitott Könyvműhely 2008
- Giuseppe de Paolo, Mary B. Trevor: EU mediation law and practice Osford, Oxford University Press 2012
- Gyekiczky Tamás: A mediációról, mint a polgári és kereskedelmi jogviták bíróságon kívüli rendezésének lehetőségéről: Az EU mediációs irányelve a német és a magyar polgári eljárásjog tükrében: Jogösszehasonlító tanulmány Budapest, Gondolat 2010
- Halsey v Milton Keynes General NHS Trust (2004) Twisting arms: court referred and court linked mediation under judicial pressure, Ministry of Justice Research Series 1/07, May 2007,
- Kertész Tibor: Mediáció a gyakorlatban Miskolc, Bíbor: Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar 2010
- Kertész Tibor: Mediáció a gyakorlatban – módszertani kézikönyv gyakorló mediátorok számára 1.kötet a mediáció dinamikája Budapest, Partners Hungary 2009
- Klaus J. Hopt – Felix Steffek: Mediation – principles and regulation in comparative perspective Oxford, Oxford University Press 2013
- Nagy Márta: Bírósági mediáció Szeged, Bába, 2011
- Sáriné Simkó Ágnes – Ábrahám Edit: Mediáció – Közvetítói eljárások Budapest, HVG-ORAC 2012
- Winslade, J.- Monk. G.: Narrative mediation:A new approach to conflict resolution, Jossey-Bass Publishers, San Francisco, CA USA 2000 bevezető

Jogszabályok:

- 2013.évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
- 1990.évi XCIII. törvény az illetékekről
- 1952.évi III. törvény a polgári perrendtartásról
- 2002.évi LV. törvény közvetítói tevékenységről
- 1994.évi LXXI. törvény választottbírói eljárásról
2004. évi I. törvény a Sportról
2000. CXVI. törvény az egészségügyi közvetítói eljárást
- 149/1997 Kormány rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról
1997. évi CLV törvény a fogyasztóvédelemről
- 1005/1996. Kormány határozat Munkaügyi Közvetítói és Döntőbírói Szolgálatról

63/2009. (XII. 17.) IRM rendeletben közvetítói szakmai képzésről és továbbképzésről szóló

20/2012. (XI. 23.) OBH utasítás a bírósági közvetítéssel kapcsolatos szabályzatáról

21/2012. (XI. 23.) OBH utasítás a bírák és egyes igazságügyi alkalmazottak által teljesített ügyelet és készenlét szabályairól szóló szabályzat

2007. évi CLI. törvény a jogi segítségnyújtásról

56/2007. (XII.22.) IRM. rendelet tárgyi költségfeljegyzési jogra és költségmentességre vonatkozó szabályai.

2012. évi CXVII. törvény az igazságügyi és közigazgatási tárgyú törvények módosításáról

2008/52/EC Az EU közvetítésről szóló irányelve

2001/44/EC rendelet

2007/C 303/1 sz. Európai Unió Alapjogi Charta

Internetes oldalak:

http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_gen_en.htm

http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_civil_matters/l33251_en.htm

http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/index_en.htm

http://www.coe.int/T/dghl/cooperation/cepej/default_en.asp

http://www.hech.net/index_en.php

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/homepage.html;ELX_SESSIONID=0RwYJTMWKwyYMDbz1H4pzywcVzSB9yGWkMzK4tQZWSnV7SGKIhLg!-1775233010?locale=en)

lex.europa.eu/homepage.html;ELX_SESSIONID=0RwYJTMWKwyYMDbz1H4pzywcVzSB9yGWkMzK4tQZWSnV7SGKIhLg!-1775233010?locale=en

http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.pdf

http://www.adrcenter.com/jamsinternational/civil-justice/Survey_Data_Report.pdf

http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/costs_civil_proceedings/cost_proceedings_final_report_en.pdf

<http://www.gemme.eu/en>

http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.pdf)